

2014–2015 M. PSICHIKOS IR ELGESIO SUTRIKIMŲ, VARTOJANT PSICHOAKTYVIAŠIAS MEDŽIAGAS, ATVEJŲ TARP VAIKŲ PSICHIKOS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGOSE APŽVALGA

Parengė:
Valstybinio psichikos sveikatos centro
Priklausomybės ligų skyriaus vyr. specialistė
Lina Ignatavičiūtė
El. pastas: lina@vpsc.lt; Tel. 8 52 102 817

Mūsų šalyje, atliekamų tarptautinių tyrimų duomenimis, psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas tarp vaikų, ypač paauglystėje, yra paplitęs. Ir tai ne nuostabu, nes remiantis Alkoholio ir kitų narkotikų vartojimo Europos mokyklose tyrimo (angl. *European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*, toliau – ESPAD) duomenimis, galimybę įsigyti psichoaktyvių medžiagų „labai lengvai“ ir/ar „gana lengvai“ nurodė gana didelė procentinė dalis tiriamųjų (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Lietuvos mokinių nuomonės apie psichoaktyvių medžiagų įsigijimą („labai lengvai“ ir/ar „gana lengvai“) vertinimas pagal ESPAD 2015 (procentas nuo visos imties)

Medžiagos	Viso		Berniukai		Mergaitės	
	2014*	2015**	2014*	2015**	2014*	2015**
Cigaretės	72	64	73	65	70	63
Alkoholis	80	70	77	69	83	72
Kanapės	25	25	28	26	22	24
Ekstazi	11	9	11	7	10	10
Amfetaminas	11	6	11	5	11	6
Metamfetaminas		5		5		5
Kokainas		9		8		10
Krekas		5		5		5
Migdomieji ir raminamieji	34		26		41	

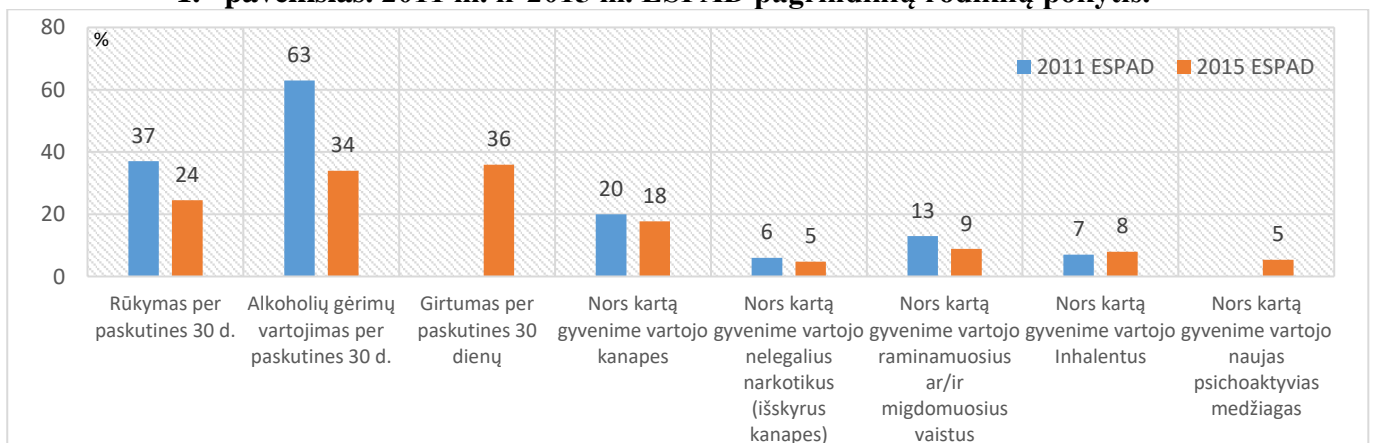
PASTABA: Informacinis šaltinis:

* - **The 2011 ESPAD report: substance use among students in 36 European countries. 112 psl.**, Internetinė prieiga: http://www.can.se/contentassets/8d8cb78bbd28493b9030c65c598e3301/the_2011_espada_report_full.pdf;

** - **The 2015 ESPAD report: Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs.** Internetinė prieiga: <http://www.espada.org/report/country-summaries#lithuania>.

Nors ESPAD duomenys skelbia, kad rūkymas ir alkoholio vartojimas tarp 15 – 16 m. amžiaus Europos paauglių mažėja (žr. 1 paveikslą), tačiau Europoje nerimą kelią naujų psichoaktyvių medžiagų vartojimas bei naujos priklausomybės.

1. paveikslas. 2011 m. ir 2015 m. ESPAD pagrindinių rodiklių pokytis.

Valstybinis psichikos sveikatos centras pagal kompetenciją vykdo psichikos ir elgesio sutrikimų, dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, stebėseną. Šioje apžvalgoje analizuojami asmens sveikatos priežiūros įstaigų (toliau – ASPĮ) pateikti statistiniai duomenys (Statistinės apskaitos formos Nr. 14 - „Sveikata metinė“) apie psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichiką veikiančias medžiagas, atvejus tarp vaikų iki 18 m. 2014-2015 m.

2015 m., kaip ir 2014 m., šalies ambulatorinėse ASPĮ psichikos sveikatos priežiūrai ir profilaktiniam stebėjimui tarp vaikų užregistruoti 4 naujai diagnozuoti psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichoaktyvias medžiagas, atvejai (toliau tekste – nauji atvejai), o bendras užregistruotų tokių sutrikimų atvejų skaičius 2015 metų gale buvo 37. Psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichoaktyvias medžiagas 2014–2015 metų rodiklių pasiskirstymo ir pokyčio dinamiką pakeikta 2 ir 3 lentelėse bei 2 paveiksle.

2 lentelė. Psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichiką veikiančias medžiagas (F10–F19), skaičiaus tarp vaikų (iki 18 m.) ambulatorinėse ASPĮ pokytis 2014 – 2015 m.

Medžiagos	Bendras atvejų N metų gale			Naujai diagnozuotų atvejų N		
	2014	2015	Sk. atv.*	2014	2015	Sk. atv.*
Bendras atvejų skaičius (F10–F11)	32	37	+5	4	4	0
Alkoholis (F10)	14	16	+2	0	2	+2
Narkotinės medžiagos (F11–F19)	18	21	+3	4	2	-2
Opioidai	9	10	+1	0	1	+1
Keli narkotikai	3	3	0	2	0	-2
Raminamieji ir migdomieji	0	0	0	0	0	0
Lakios medžiagos	1	1	0	0	0	0
Stimuliatoriai ir kofeinas	1	2	+1	1	1	0
Kanabinoidai	2	2	0	1	0	-1
Haliucinogenai	0	0	0	0	0	0
Tabakas	2	2	0	0	0	0
Kokainas	0	1	+1	0	0	0

PASTABA: Neigiamas ženklas (-) ties skaitmenimis žymi rodmenų sumažėjimą, o teigiamas ženklas ties skaitmenimis žymi rodmenų prieaugį (+);

*Sk.atv. – 2014–2015 m. pokytis, išreikštas atvejų skirtumu.

3 lentelė. Sergamumo ir ligotumo psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichiką veikiančias medžiagas (F10–F19), skaičiaus tarp vaikų (iki 18 m.) ambulatorinėse ASPĮ pokytis 2014 – 2015 m. 100 tūkst. gyv. iki 18 m.

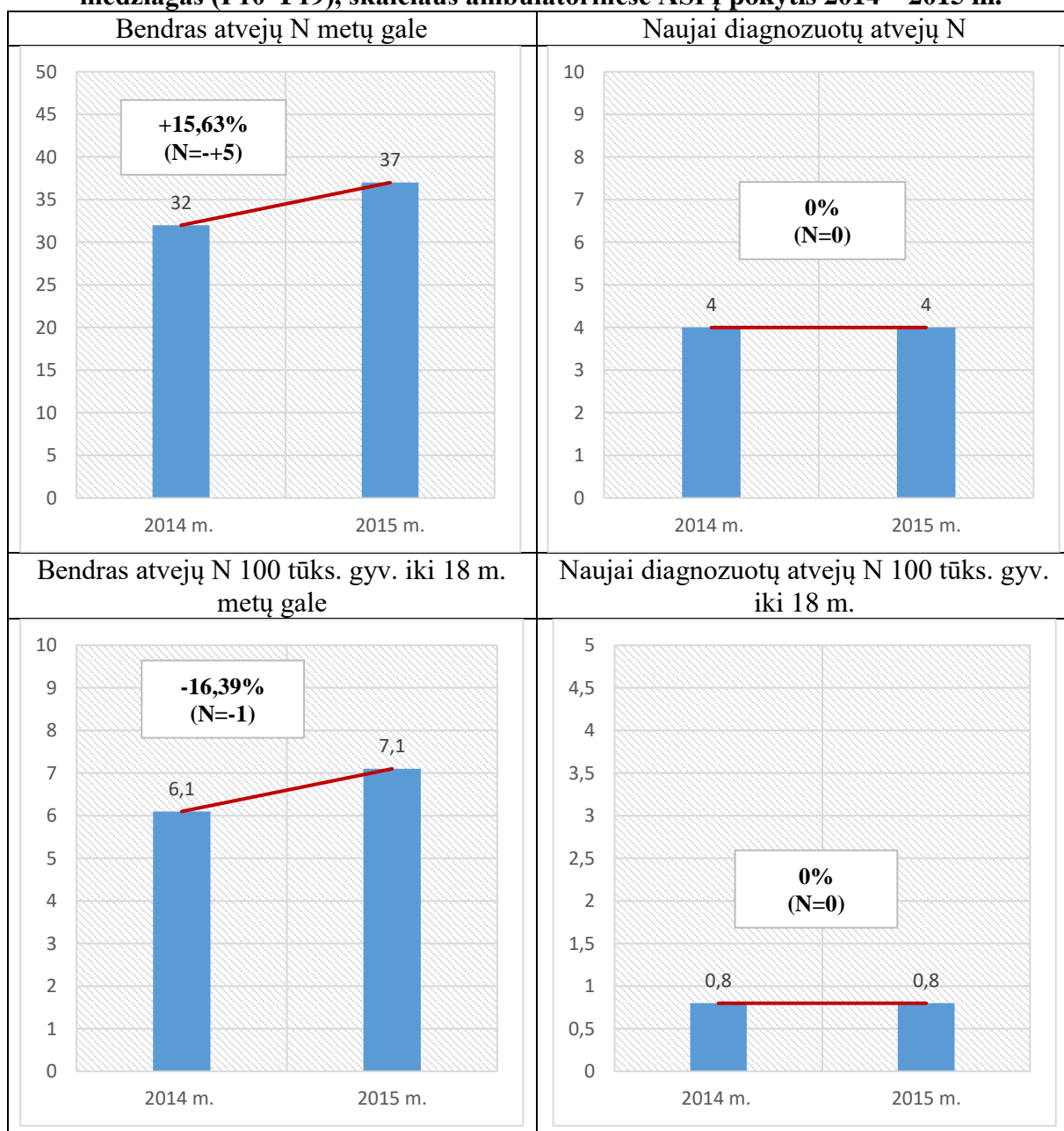
Medžiagos	Bendras atvejų N metų gale			Naujai diagnozuotų atvejų N		
	2014	2015	Sk. atv.*	2014	2015	Sk. atv.*
Bendras atvejų skaičius (F10–F11)	6,1	7,1	+1	0,8	0,8	0
Alkoholis (F10)	2,7	3,1	+0,4	0	0,4	+0,4
Narkotinės medžiagos (F11–F19)	3,4	4,1	+0,7	0,8	0,4	-0,4
Opioidai	1,7	1,9	+0,2	0	0,2	+0,2
Keli narkotikai	0,6	0,6	0	0,4	0	-0,4
Raminamieji ir migdomieji	0	0	0	0	0	0
Lakios medžiagos	0,2	0,2	0	0	0	0
Stimuliatoriai ir kofeinas	0,2	0,4	+0,2	0,2	0,2	0
Kanabinoidai	0,4	0,4	0	0,2	0	-0,2
Haliucinogenai	0	0	0	0	0	0
Tabakas	0,4	0,4	0	0	0	0
Kokainas	0	0,2	+0,2	0	0	0

PASTABA: Neigiamas ženklas (-) ties skaitmenimis žymi rodmenų sumažėjimą, o teigiamas ženklas ties skaitmenimis žymi rodmenų prieaugį (+);

Gyventojų iki 18 m. amžiaus pasiskirstymą Lietuvoje žiūrėti 1 priede;

*Sk.atv. – 2014–2015 m. pokytis, išreikštas atvejų skirtumu.

2 paveikslas. Sergamumo ir ligotumo psichikos ir elgesio sutrikimais, vartojant psichiką veikiančias medžiagas (F10–F19), skaičiaus ambulatorinėse ASPĮ pokytis 2014 – 2015 m.

PASTABA: Neigiamas ženklas (-) ties skaitmenimis žymi rodmenų sumažėjimą, o teigiamas ženklas ties skaitmenimis žymi rodmenų pritaugėjimą (+)

Gyventojų iki 18 m. amžiaus pasiskirstymą Lietuvoje žiūrėti 1 priede.

Analizuojant psichiatrijos ligoninių ir priklausomybės ligų centrų stacionaruose besigydžiusių, dėl psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichiką veikiančias medžiagas (F10–F19), vaikų iki 18 m. skaičių pagal psichoaktyviąją medžiagą, matyti, kad 2015 m. besigydžiusių vaikų stacionare skaičius, lyginant su 2014 m., sumažėjo (žr. 4 lentelę).

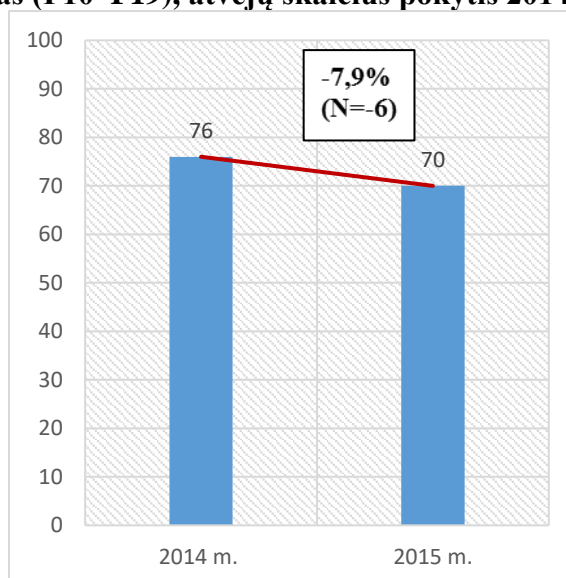
4 lentelė. Psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichiką veikiančias medžiagas (F10–F19), atvejų skaičiaus tarp vaikų (iki 18 m.) stacionarinėse psichikos sveikatos priežiūros įstaigose pokytis 2014 – 2015 m.

Medžiagos	2014	2015	Sk. atv.*
Bendras atvejų skaičius (F10–F11)	76	70	-6
Alkoholis (F10)	29	35	+6
Narkotinės medžiagos (F11–F19)	47	35	-12
Opioidai	6	0	-6
Keli narkotikai	14	15	+1
Raminamieji ir migdomieji	0	0	0
Lakios medžiagos	4	7	+3
Stimuliatoriai ir kofeinas	4	1	-3
Kanabinoidai	18	10	-8
Haliucinogenai	0	0	0
Tabakas	1	2	+1
Kokainas	0	0	0

PASTABA: Neigiamas ženklas (-) ties skaitmenimis žymi rodmenų sumažėjimą, o teigiamas ženklas ties skaitmenimis žymi rodmenų pritaugėjimą (+);

*Sk.atv. – 2014–2015 m. pokytis, išreikštas atvejų skirtumu.

3 paveikslas. Gydytų stacionare dėl psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichiką veikiančias medžiagas (F10–F19), atvejų skaičiaus pokytis 2014 – 2015 m.

PASTABA: Neigiamas ženklas (-) ties skaitmenimis žymi rodmenų sumažėjimą, o teigiamas ženklas ties skaitmenimis žymi rodmenų pritaugėjimą (+).

Vaikų iki 18 m. psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichoaktyvias medžiagas (F10–F19), šalies ambulatorinėse ASPĮ psichikos sveikatos priežiūrai ir profilaktiniam stebėjimui užregistruotų atvejų 2014–2015 m. pokyčio analizė pateikta 5 ir 6 lentelėse.

5 lentelė. Bendro psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichiką veikiančias medžiagas (F10–F19), atvejų skaičiaus metų gale tarp vaikų (iki 18 m.) ambulatorinėse ASPĮ pokytis 2014 – 2015 m. pagal lytį.

Medžiagos	Berniukai			Mergaitės			Procentinis santykis (Berniukai/mergaitės)	
	2014	2015	Sk. atv.*	2014	2015	Sk. atv.*	2014	2015
Bendras atvejų skaičius (F10–F11)	18	21	+3	14	16	+2	56/44	57/43
Alkoholis (F10)	7	9	+2	7	7	0	50/50	56/44
Narkotinės medžiagos (F11–F19)	11	12	+1	7	9	+2	61/39	57/43
Opioidai	6	6	0	3	4	+1	67/33	60/40
Keli narkotikai	0	0	0	3	3	0	0/100	0/100
Raminamieji ir migdomieji	0	0	0	0	0	0	0/0	0/0
Lakios medžiagos	1	1	0	0	0	0	100/0	100/0
Stimuliatoriai ir kofeinas	0	0	0	1	2	+1	0/100	0/100
Kanabinoidai	2	2	0	0	0	0	100/0	100/0
Haliucinogenai	0	0	0	0	0	0	0/0	0/0
Tabakas	2	2	0	0	0	0	100/0	100/0
Kokainas	0	1	+1	0	0	0	0/0	100/0

PASTABA: Neigiamas ženklas (-) ties skaitmenimis žymi rodmenų sumažėjimą, o teigiamas ženklas ties skaitmenimis žymi rodmenų prieaugį (+);

*Sk.atv. – 2014–2015 m. pokytis, išreikštas atvejų skirtumu.

6 lentelė. Naujai diagnozuotų psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichiką veikiančias medžiagas (F10–F19), atvejų skaičiaus tarp vaikų (iki 18 m.) ambulatorinėse ASPĮ pokytis 2014 – 2015 m. pagal lytį.

Medžiagos	Berniukai			Mergaitės			Procentinis santykis (Berniukai/mergaitės)	
	2014	2015	Sk. atv.*	2014	2015	Sk. atv.*	2014	2015
Bendras atvejų skaičius (F10–F11)	2	1	-1	2	3	+1	50/50	25/75
Alkoholis (F10)	0	1	+1	0	1	+1	0/0	50/50
Narkotinės medžiagos (F11–F19)	2	0	-2	2	2	0	50/50	0/100
Opioidai	0	0	0	0	1	+1	0/0	0/100
Keli narkotikai	1	0	-1	1	0	-1	50/50	0/0
Raminamieji ir migdomieji	0	0	0	0	0	0	0/0	0/0
Lakios medžiagos	0	0	0	0	0	0	0/0	0/0
Stimuliatoriai ir kofeinas	0	0	0	1	1	0	0/100	0/100
Kanabinoidai	1	0	-1	0	0	0	100/0	0/0
Haliucinogenai	0	0	0	0	0	0	0/0	0/0
Tabakas	0	0	0	0	0	0	0/0	0/0
Kokainas	0	0	0	0	0	0	0/0	0/0

PASTABA: neigiamas ženklas (-) ties skaitmenimis žymi rodmenų sumažėjimą, o teigiamas ženklas ties skaitmenimis žymi rodmenų prieaugį (+);

*Sk.atv. – 2014–2015 m. pokytis, išreikštas atvejų skirtumu.

Lietuvos Respublikos gyventojų iki 18 metų skaičius (Statistikos departamento duomenys).

Amžius metais	Nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje			Vidutinis metinis gyventojų skaičius	
	2014	2015	2016	2014	2015
0	29 863	30 357	31 462	30 110	30 910
1	30 586	30 013	30 438	30 299	30 225
2	30 105	30 383	29 823	30 244	30 103
3	30 027	29 909	30 104	29 968	30 007
4	30 521	29 816	29 663	30 169	29 739
5	28 857	30 250	29 590	29 554	29 921
6	26 920	28 564	29 914	27 742	29 239
7	26 584	26 674	28 325	26 629	27 499
8	26 484	26 423	26 456	26 453	26 439
9	26 576	26 336	26 230	26 456	26 283
10	26 794	26 394	26 085	26 594	26 239
11	26 377	26 571	26 062	26 474	26 317
12	27 743	26 177	26 283	26 960	26 230
13	30 200	27 574	25 969	28 887	26 772
14	32 451	30 021	27 343	31 236	28 682
15	33 163	32 257	29 757	32 710	31 007
16	33 996	32 955	31 978	33 476	32 467
17	35 400	33 799	32 719	34 599	33 259
Suma	532 647	524 473	518 201	528 560	521 338

PASTABA: Informacinis šaltinis: <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=f2c9c3c4-52fb-4dcf-9dac-0d7d47b7ff9c>